

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
LAILA MEDINA IŠVADA,
pateikta 2023 m. birželio 15 d.¹

Byla C-333/22

**Ligue des droits humains ASBL,
BA
prieš**

Organe de contrôle de l'information policière

(*Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinį asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis baudžiamosiose bylose – Duomenų subjekto teisių įgyvendinimas per kompetentingą priežiūros instituciją – Šios institucijos atliekamas duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymo teisėtumo patikrinimas – Teisė imtis veiksmingos teisinės teisių gynimo priemonės prieš priežiūros instituciją“

1. Direktyvoje (ES) 2016/680², geriau žinomoje kaip Teisės saugos direktyva, nustatytos konkrečios asmens duomenų apsaugos ir laisvo šių duomenų judėjimo taisyklės teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimo srityse ir ji iš esmės atspindi „ypatingą šių sričių pobūdį“³. Direktyva 2016/680 siekiama dviejų politikos tikslų. Viena vertus, direktyva siekiama prisidėti prie laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (toliau – LSTE)⁴ įgyvendinimo, sudarant sąlygas kompetentingoms institucijoms laisvai keisti asmens duomenimis teisės saugos tikslais⁵. Kita vertus, ja siekiama užtikrinti aukštą tokių duomenų apsaugos lygį. Jos teisinis pagrindas – SESV 16 straipsnio 2 dalis, pagal kurią ES teisės aktų leidėjui pavedama nustatyti asmens duomenų apsaugos taisykles.

2. Vis dėlto šių dviejų politikos tikslų, kurių siekiama Direktyva 2016/680, „suderinimas“ tebėra sudėtingas uždavinys⁶. Ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę išnagrinėti konkretų teisės saugos ir duomenų apsaugos pusiausvyros pavyzdį, susijusį su duomenų subjektu

¹ Originalo kalba: anglų.

² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir [kuria] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

³ Direktyvos 2016/680 10 konstatuojamoji dalis.

⁴ Direktyvos 2016/680 2 konstatuojamoji dalis.

⁵ Direktyvos 2016/680 4 konstatuojamoji dalis.

⁶ Brewczyńska, M., „A critical reflection on the material scope of the application of the Law Enforcement Directive and its boundaries with the General Data Protection Law“, Kosta, E., Leenes, R. ir Kamara, I. (eds.) *Research Handbook on EU data protection law*, Edward Elgar, 2022, p. 105.

naudojimusi savo teisėmis. Direktyva sustiprinamos duomenų subjektų teisės, palyginti su ankstesne tvarka pagal Tarybos pamatinį sprendimą 2008/977/TVR⁷. Tai visų pirma susiję su tiesioginės duomenų subjekto teisės susipažinti su duomenimis, kuri yra esminis pagrindinės teisės į duomenų apsaugą elementas, pripažinimu. Kaip pažymima mokslinėje literatūroje, duomenų subjektų teisės teisėsaugos srityje yra „esminė priemonė kovojant su informacinės galios asimetrija ir neteisėtomis duomenų tvarkymo operacijomis“⁸. Todėl labai svarbu užtikrinti, kad šiomis teisėmis būtų galima veiksmingai naudotis.

I. Teisinis pagrindas

Europos Sąjungos teisė

Direktyva 2016/680

3. Direktyvos 2016/680 3 straipsnyje apibrėžiamos šios sąvokos:

„8. duomenų valdytojas – kompetentinga institucija, kuri viena ar kartu su kitais nustato asmens duomenų tvarkymo tikslus ir priemones; kai tokio duomenų tvarkymo tikslai ir priemonės nustatyti Sąjungos arba valstybės narės teisės, duomenų valdytojas arba konkretūs jo skyrimo kriterijai gali būti nustatyti Sąjungos arba valstybės narės teise;

<...>

15. priežiūros institucija – valstybės narės pagal 41 straipsnį įsteigta nepriklausoma valdžios institucija.“

4. Direktyvos 2016/680 III skyriaus pavadinimas – „Duomenų subjekto teisės“. Šiame skyriuje esančio 13 straipsnio „Informacija, kuri padaroma prieinama duomenų subjektui arba kuri turi būti pateikta duomenų subjektui“ 3 ir 4 dalyse nustatyta:

„3. Valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kuriomis informacijos teikimas duomenų subjektui pagal 2 dalį būtų atidėtas, apribotas arba kuriomis jo būtų nepaisoma tiek, kiek ir tol, kol tokia priemonė, tinkamai paisant atitinkamo fizinio asmens pagrindinių teisių ir teisėtų interesų, yra būtina ir proporcinga demokratinės visuomenės priemonė, siekiant:

- a) netrukdyti atlikti oficialius arba teisinius nagrinėjimus, tyrimus ar procedūras;
- b) nepakenkti nusikalstamų veikų prevencijai, tyrimui, atskleidimui ar baudžiamajam persekiojimui už jas arba bausmių vykdymui;
- c) užtikrinti visuomenės saugumą;
- d) užtikrinti nacionalinį saugumą;

⁷ 2008 m. lapkričio 27 d. Pamatinis sprendimas dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdančios policijos ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos (OL L 350, 2008, p. 60).

⁸ Vogiatzoglou, P. ir Marquenie, T., *Assessment of the Implementation of the Law Enforcement Directive*, Study requested by the LIBE Committee, European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022 m. lapkričio mėn. (toliau – Teisėsaugos direktyvos įgyvendinimo vertinimas), p. 54.

e) apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves.

4. Valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kuriomis būtų nustatyta, kokioms duomenų tvarkymo kategorijoms gali būti visiškai arba iš dalies taikomas bet kuris iš 3 dalies punktų.“

5. Direktyvos 2016/680 14 straipsnyje „Duomenų subjekto teisė susipažinti su asmens duomenimis“ nurodyta:

„Atsižvelgiant į 15 straipsnį, valstybės narės numato, kad duomenų subjektas turi teisę iš duomenų valdytojo gauti patvirtinimą, ar su juo susiję asmens duomenys yra tvarkomi, o jei jie yra tvarkomi, kad jis turi teisę susipažinti su asmens duomenimis ir toliau nurodyta informacija:

<...>“

6. Direktyvos 2016/680 15 straipsnyje „Teisės susipažinti su asmens duomenimis apribojimais“ numatyta:

„1. Valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kuriomis visiškai arba iš dalies būtų apribota duomenų subjekto teisė susipažinti su duomenimis tiek, kiek ir kol toks dalinis arba visiškas apribojimas, tinkamai paisant atitinkamo fizinio asmens pagrindinių teisių ir teisėtų interesų, yra būtina ir proporcinga demokratinės visuomenės priemonė, siekiant:

- a) netrukdyti atlikti oficialius arba teisinius nagrinėjimus, tyrimus ar procedūras;
- b) nepakenkti nusikalstamų veikų prevencijai, tyrimui, atskleidimui ar baudžiamajam persekiojimui už jas arba bausmių vykdymui;
- c) užtikrinti visuomenės saugumą;
- d) užtikrinti nacionalinį saugumą;
- e) apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves.

2. Valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kuriomis būtų nustatyta, kokioms duomenų tvarkymo kategorijoms gali būti visiškai arba iš dalies taikomi 1 dalies a–e punktai.

3. 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas nepagrįstai nedelsdamas turi raštu informuoti duomenų subjektą apie bet kokią atsisakymą suteikti teisę susipažinti su duomenimis arba tokios teisės apribojimą ir tokio atsisakymo ar apribojimo priežastis. Tokia informacija gali būti nesuteikta, jeigu jos pateikimas pakenktų tikslui, kurio siekiama 1 dalimi. Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas turi informuoti duomenų subjektą apie galimybę pateikti skundą priežiūros institucijai arba siekti teisminės teisių gynimo priemonės.

4. Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas turi dokumentuoti faktines arba teises priežastis, kuriomis pagrįstas sprendimas. Ta informacija pateikiama priežiūros institucijoms.“

7. Direktyvos 2016/680 16 straipsnio „Teisė reikalauti ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis ir apriboti jų tvarkymą“ 4 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas turi raštu informuoti duomenų subjektą apie bet kokią atsisakymą ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis arba apriboti jų tvarkymą bei apie tokio atsisakymo priežastis. Valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kuriomis visiškai arba iš dalies būtų apribota prievolė pateikti tokią informaciją tiek, kiek toks apribojimas, tinkamai paisant atitinkamo fizinio asmens pagrindinių teisių ir teisėtų interesų, yra būtina ir proporcinga demokratinės visuomenės priemonei, siekiant:

- a) netrukdyti atlikti oficialius arba teisinius nagrinėjimus, tyrimus ar procedūras;
- b) nepakenkti nusikalstamų veikų prevencijai, tyrimui, atskleidimui ar baudžiamajam persekiojimui už jas arba bausmių vykdymui;
- c) užtikrinti visuomenės saugumą;
- d) užtikrinti nacionalinį saugumą;
- e) apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves.

Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas turi informuoti duomenų subjektą apie galimybę pateikti skundą priežiūros institucijai arba siekti teisminės teisių gynimo priemonės.“

8. Direktyvos 2016/680 17 straipsnyje „Duomenų subjekto naudojimas teisėmis ir priežiūros institucijos atliekamas patikrinimas“ nurodyta:

„1. 13 straipsnio 3 dalyje, 15 straipsnio 3 dalyje ir 16 straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais valstybės narės priima priemones, kuriomis būtų nustatyta, kad duomenų subjekto teisėmis taip pat gali būti naudojamos per kompetentingą priežiūros instituciją.

2. Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas turi informuoti duomenų subjektą apie galimybę naudotis jo teisėmis per priežiūros instituciją pagal 1 dalį.

3. Jei naudojamos 1 dalyje nurodyta teise, priežiūros institucija informuoja duomenų subjektą bent apie tai, kad priežiūros institucija atliko visus būtinus patikrinimus arba peržiūrą. Priežiūros institucija taip pat informuoja duomenų subjektą apie jo teisę siekti teisminės teisių gynimo priemonės.“

Belgijos teisė

9. 2018 m. liepos 30 d. *Loi relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel* (Įstatymas dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis) (*Moniteur belge*, 2018 m. rugsėjo 5 d., p. 68616) (toliau – LPD) Direktyva 2016/680 buvo perkelta į Belgijos teisę. LPD 2 antraštinės dalies III skyriuje nustatytos duomenų subjekto teisės, kurias iš esmės sudaro teisė į informaciją, teisė susipažinti su duomenimis ir teisė juos ištaisyti.

10. LPD 42 straipsnyje nustatyta:

„Prašymas pasinaudoti šiame skyriuje nurodytomis teisėmis, kiek tai susiję su policijos tarnybomis <...> arba *Inspection générale de la police fédérale et de la police locale* [(Generalinės federalinės ir vietos policijos inspekcija, Belgija)], teikiamas 71 straipsnyje nurodytai priežiūros institucijai.

37 straipsnio 2 dalyje, 38 straipsnio 2 dalyje, 39 straipsnio 4 dalyje ir 62 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais 71 straipsnyje nurodyta priežiūros institucija tik informuoja duomenų subjektą, kad buvo atlikti būtini patikrinimai.

Nepaisant šio straipsnio 2 dalies, 71 straipsnyje nurodyta priežiūros institucija gali atitinkamam asmeniui perduoti tam tikrą kontekstinę informaciją.

Karalius, gavęs 71 straipsnyje nurodytos priežiūros institucijos nuomonę, nustato, kokios kategorijos kontekstinę informaciją ši institucija gali perduoti atitinkamam asmeniui.“

11. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad „kontekstinė informacija“, kurią *Organe de contrôle de l'information policière* (Policijos informacijos peržiūros institucija) gali perduoti atitinkamam asmeniui, LPD 42 straipsnio ketvirtame sakinyje numatyta karaliaus dekretu nėra tiksliai apibrėžta.

12. LPD 71 straipsnyje nustatyta:

„1. Atstovų Rūmuose įsteigiama nepriklausoma policijos informacijos priežiūros institucija, vadinama *Organe de contrôle de l'information policière* [(Policijos informacijos peržiūros institucija, Belgija)].

<...>

[Ji] atsako už: 1) šios antraštinės dalies taikymo priežiūrą <...>.“

13. LPD 5 antraštinės dalies I skyrius pavadintas „Ieškinys dėl įpareigojimo nutraukti veiksmus“. Jame įtvirtintas 209 straipsnis suformuluotas taip:

„Nedarant poveikio jokioms kitoms teisminėms, administracinėms ar neteisminėms teisių gynimo priemonėms, pirmosios instancijos teismo pirmininkas, kaip laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas, nustato, ar tvarkant duomenis buvo pažeistos įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatos dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant jų asmens duomenis, ir įpareigoja nutraukti šį pažeidimą.

Pirmosios instancijos teismo pirmininkas, kaip laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas, nagrinėja visus prašymus, susijusius su teisės aktuose arba pagal teisės aktus suteikta teise susipažinti su asmens duomenimis, ir visus prašymus ištaisyti, ištrinti arba uždrausti naudoti bet kokius asmens duomenis, kurie yra netikslūs arba, atsižvelgiant į duomenų tvarkymo tikslą, neišsamūs ar nesvarbūs, arba kuriuos draudžiama įrašyti, atskleisti ar saugoti, arba kurių tvarkymui duomenų subjektas prieštaravo, arba kurie buvo saugomi ilgiau, nei leistina.“

14. LPD 240 straipsnyje numatyta, kad *Organe de contrôle de l'information policière*:

„4) nagrinėja skundus, tiria skundo dalyką tiek, kiek tai būtina, ir per pagrįstą laikotarpį informuoja skundą pateikusių asmenį apie tyrimo eigą ir rezultatus, visų pirma jei reikia atlikti tolesnį tyrimą arba koordinuoti veiksmus su kita priežiūros institucija. <...>“

II. Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

15. 2016 m. BA norėjo dalyvauti montuojant ir išmontuojant dešimtą kartą Briuselyje (Belgija) rengiamų „Europos vystymosi dienų“ instaliacijas. Šiuo tikslu BA turėjo gauti „saugos pažymėjimą“.

16. 2016 m. birželio 22 d. raštu *Autorité nationale de sécurité* (Nacionalinė saugumo tarnyba, Belgija) atsisakė išduoti prašomą saugos pažymėjimą. Tarnyba nurodė, kad iš jai pateiktos informacijos matyti, jog yra žinoma, kad suinteresuotasis asmuo 2007–2016 m. dalyvavo dešimtyje demonstracijų, todėl jam negali būti išduodamas saugos pažymėjimas. BA neginčijo šio *Autorité nationale de sécurité* sprendimo.

17. 2018 m. rugsėjo 5 d. įsigaliojo LPD, kuriuo įsteigiama *Organe de contrôle de l'information policière*.

18. 2020 m. vasario 4 d. BA advokatas kreipėsi į *Organe de contrôle de l'information policière* su prašymu identifikuoti nagrinėjamo duomenų tvarkymo valdytojus ir nurodyti jiems suteikti BA prieigą prie visos su juo susijusios informacijos.

19. 2020 m. vasario 6 d. elektroniniame laiške *Organe de contrôle de l'information policière* atsakė, kad BA turi tik netiesioginę teisę susipažinti su duomenimis, tačiau patikino, kad patikrins BA asmens duomenis, siekdama užtikrinti bet kokio duomenų tvarkymo teisėtumą *Banque de données nationale générale* (Nacionalinė bendroji duomenų bazė, toliau – B.N.G.). *Organe de contrôle de l'information policière* pažymėjo, kad turi įgaliojimus nurodyti policijai prireikus ištrinti arba pakeisti duomenis ir kad patikrinimo pabaigoje BA būtų pranešta apie tai, jog „buvo atlikti būtini patikrinimai“.

20. 2020 m. birželio 22 d. *Organe de contrôle de l'information policière* rašė:

„<...> Pagal [LPD] 42 straipsnį informuojame, kad priežiūros institucija atliko būtinus patikrinimus.

Tai reiškia, kad jūsų kliento asmens duomenys buvo patikrinti policijos duomenų bazėse, siekiant užtikrinti bet kokio duomenų tvarkymo teisėtumą.

Prireikus asmens duomenys buvo pakeisti arba ištrinti.

Kaip Jums jau buvo paaiškinta šių metų birželio 2 d. e. laiške, pagal LPD 42 straipsnį priežiūros institucijai neleidžiama suteikti daugiau informacijos.“

21. 2020 m. rugsėjo 2 d. ieškovai pagrindinėje byloje, t. y. BA ir *Ligue des droits humains* (Žmogaus teisių lyga), apskundė *Organe de contrôle de l'information policière* sprendimą *Président du tribunal de première instance du tribunal francophone de Bruxelles* (Briuselio

pirmosios instancijos teismo, nagrinėjančio bylas prancūzų kalba, pirmininkas) pagal LPD 209 straipsnį. Jie prašė pripažinti jų ieškinį priežiūros institucijai priimtiniu. Tam atvejui, jei šis reikalavimas nebūtų tenkinamas, jie teismui uždavė klausimą, ar LPD 42 straipsnis neprieštarauja Direktyvos 2016/680 47 straipsnio 4 daliai ir 17 straipsnio 3 daliai. Šiuo aspektu BA ir *Ligue des droits humains* teigė, kad LPD 42 straipsnyje nenumatyta teisminė teisių gynimo priemonė dėl nepriklausomos priežiūros institucijos priimtų sprendimų ir ši institucija nėra įpareigojama informuoti duomenų subjektą apie jo teisę kreiptis į teismą.

22. Kalbant apie ieškinio esmę, ieškovai prašė leisti susipažinti su visais BA asmens duomenimis ir įpareigoti *Organe de contrôle de l'information policière* nustatyti duomenų valdytojus ir visus asmenis, kurie galėjo gauti tokius duomenis. Papildomai ieškovai kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu, ar iš esmės LPD 42 straipsnio 2 dalis suderinama su Direktyvos 2016/680 14, 15 ir 17 straipsniais, taikomais atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 8 ir 47 straipsnius ir į 52 straipsnio 1 dalį. Šiuo požiūriu jie kritikavo tai, kad LPD 42 straipsnio 2 dalyje numatyta bendra ir sisteminė nukrypti leidžianti nuostata dėl teisės susipažinti su asmens duomenimis.

23. 2021 m. gegužės 17 d. nutartimi *Tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (Briuselio pirmosios instancijos teismas (nagrinėjantis bylas prancūzų kalba)) pripažino, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškovų ieškinį.

24. 2021 m. birželio 15 d. prašymu pagrindinė byla buvo perduota *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija). Apeliantai iš esmės pakartojo kritiką, kurią jie išsakė dėl LPD 42 straipsnio 2 dalies, ir prašymus, kuriuos pateikė nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme.

25. *Organe de contrôle de l'information policière* teigė, kad apeliacinis skundas turėtų būti atmestas.

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Belgijos teisėje policijos tarnybų tvarkomiems duomenims taikomos specialios taisyklės. Pagal LPD 42 straipsnį visi prašymai, grindžiami teisėmis, susijusiomis su šiais asmens duomenimis, turi būti teikiami *Organe de contrôle de l'information policière*. Ši įstaiga tiesiog informuoja duomenų subjektą, kad „buvo atlikti būtini patikrinimai“.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Direktyvos 2016/680 17 straipsnio 3 dalis nėra tinkamai perkelta į nacionalinę teisę. Pirma, LPD 42 straipsnyje nenumatyta, kad priežiūros institucija turi informuoti duomenų subjektą apie jo teisę kreiptis į teismą. Antra, LPD nenumatoma galimybės pasinaudoti teismine teisių gynimo priemone prieš *Organe de contrôle de l'information policière*.

28. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia konstatuoja, kad prieš duomenų valdytoją turi būti imtasi LPD 240 straipsnyje numatyta teisių gynimo priemonių, pagal kurias duomenų subjektas gali pateikti skundą priežiūros institucijai.

29. Antra, LPD 209 ir paskesniuose straipsniuose numatytas ieškinys dėl įpareigojimo nutraukti veiksmus taip pat nesuteikia BA veiksmingos teisių gynimo priemonės prieš *Organe de contrôle de l'information policière*. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad iš šių nuostatų matyti, pirma, kad ieškinys turi būti pareikštas duomenų valdytojui. Todėl BA negali pareikšti ieškinio *Organe de contrôle de l'information policière*. Antra, pagal

LPD 42 straipsnį BA negali pareikšti tokio ieškinio duomenų valdytojui, nes jo teisių įgyvendinimas patikėtas *Organe de contrôle de l'information policière*. Trečia, *Organe de contrôle de l'information policière* pateikta itin glausta informacija pagal LPD 42 straipsnį neleidžia nei BA, nei teismui vykdant peržiūrą *a posteriori* įvertinti, ar *Organe de contrôle de l'information policière* tinkamai įgyvendino BA teises.

30. Galiausiai, nors ieškinyje dėl įpareigojimo nutraukti veiksmus LPD yra nustatytas „nepažeidžiant jokių kitų teisminių, administracinių ar neteisminių teisių gynimo priemonių“ ir neapribojant „pirmosios instancijos teismo ir pirmosios instancijos teismo pirmininko, nagrinėjančio laikinąsias apsaugos priemones, jurisdikcijos“ (LPD 209 ir 219 straipsniai), įgyvendinant bet kurią kitą teisių gynimo priemonę, kuria BA galėtų pasinaudoti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, būtų susiduriama su tomis pačiomis kliūtėmis.

31. Šiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar pagal [Chartijos] 47 straipsnį ir 8 straipsnio 3 dalį reikalaujama numatyti teisminę teisių gynimo priemonę, kuria būtų galima pasinaudoti prieš nepriklausomą priežiūros instituciją, pavyzdžiui, *Organe de contrôle de l'information policière*, kai ji įgyvendina duomenų subjekto teises duomenų valdytojo atžvilgiu?
2. Ar Direktyvos 2016/680 17 straipsnis atitinka [Chartijos] 47 straipsnį ir 8 straipsnio 3 dalį, kaip šias nuostatas yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, nes jame reikalaujama tik tiek, kad priežiūros institucija, kuri įgyvendina duomenų subjekto teises duomenų valdytojo atžvilgiu, informuotų šį asmenį, „kad ji atliko visus būtinus patikrinimus ar tyrimą“, ir „apie jo teisę kreiptis į teismą“, kai tokia informacija neleidžia *a posteriori* patikrinti priežiūros institucijos veiksmų ir vertinimo, susijusio su duomenų subjekto duomenimis ir duomenų valdytojui tenkančiomis pareigomis?“

32. Rašytines pastabas pateikė ieškovai pagrindinėje byloje, Belgijos vyriausybė, Čekijos Respublika, Europos Komisija ir Europos Parlamentas. Teisingumo Teismas pateikė Belgijos vyriausybei keletą klausimų raštu, į kuriuos ji turėjo atsakyti raštu. Ši vyriausybė atsakė 2023 m. kovo 13 d. 2023 m. kovo 29 d. vykusiame teismo posėdyje dalyvavo ieškovai ir atsakovė pagrindinėje byloje, Prancūzijos vyriausybė, taip pat Europos Komisija ir Europos Parlamentas.

III. Vertinimas

Pirminės pastabos

33. Prejudiciniai klausimai iš esmės yra susiję su priežiūros institucijos veiksmų teismine peržiūra, jos apimtimi ir veiksmingumu tuo atveju, kai ši institucija duomenų subjekto vardu įgyvendina jo teises, t. y. kai šios teisės įgyvendinamos netiesiogiai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nekvestionavo Belgijos netiesioginio duomenų subjektų naudojimosi teisėmis tvarkos struktūros. Vis dėlto teisei į veiksmingą teisių gynimo priemonę neišvengiamai turi įtakos sistema, kurioje duomenų subjektams praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga su ja susipažinti. Todėl pirmiausia svarbu trumpai apibūdinti Direktyvoje 2016/680 numatytą duomenų subjekto teisių struktūrą ir tik po to išnagrinėti, kaip į ją įsiliesia Belgijos netiesioginio naudojimosi teisėmis tvarka.

a) Duomenų subjektų teisės pagal Direktyvą 2016/680 ir šių teisių apribojimai

34. Teisė susipažinti su surinktais duomenimis ir teisė reikalauti, kad duomenys būtų ištaisyti, yra esminė Chartijos 8 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos teisės į asmens duomenų apsaugą sudedamoji dalis. Apskritai teisė susipažinti su duomenimis siekiama dviejų pagrindinių tikslų, t. y. „padidinti skaidrumą ir palengvinti kontrolę“⁹. Iš tiesų, kaip nurodoma mokslinėje literatūroje, ji didina skaidrumą, nes sudaro „antrą, gilesnį ir išsamesnį informacijos, kurią gali gauti duomenų subjektas, sluoksnį“¹⁰. Teisė susipažinti su duomenimis palengvina kontrolę, nes ji yra būtina prielaida naudotis kitomis teisėmis, būtent teisė ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis arba kreiptis į teismą¹¹.

35. Iš Direktyvos 2016/680 7 konstatuojamosios dalies matyti, kad šia direktyva siekiama užtikrinti veiksmingą asmens duomenų apsaugą visoje Europos Sąjungoje, o tam reikia stiprinti duomenų subjektų teises ir asmens duomenis tvarkančių asmenų pareigas, taip pat lygiaverčius įgaliojimus stebėti ir užtikrinti asmens duomenų apsaugos taisyklių laikymąsi valstybėse narėse. Tai svarbus žingsnis į priekį, palyginti su ankstesne tvarka pagal Pamatinį sprendimą 2008/977. Šio pamatinio sprendimo taikymo sritis apsiribojo tarpvalstybiniu duomenų tvarkymu. Be to, jis atspindėjo „iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo buvusios ES „ramsčių“ struktūros ypatumus“¹² ir valstybėms narėms paliko „didelę veiksmų laisvę“¹³. Palyginti su ta ankstesne tvarka, Direktyvos 2016/680 III skyriuje numatyta „nauja duomenų subjektų teisių struktūra, kurios principas yra tas, kad jie turi teisę gauti informaciją, teisę susipažinti su duomenimis, reikalauti juos ištaisyti, ištrinti ar apriboti duomenų tvarkymą, išskyrus atvejus, kai šios teisės yra apribotos“¹⁴.

36. Konkrečiau, Direktyvos 2016/680 13 straipsnyje numatyta, kad duomenų valdytojai turi teikti tam tikrą informaciją duomenų subjektams (*teisė gauti informaciją*). 14 straipsnyje nustatyta, kad duomenų subjektas turi teisę iš duomenų valdytojo gauti patvirtinimą, ar su juo susiję asmens duomenys yra tvarkomi, o jei tokie asmens duomenys yra tvarkomi, turi teisę susipažinti su asmens duomenimis ir konkrečia informacija (*teisė susipažinti su duomenimis*). 16 straipsnyje numatyta, jog duomenų subjektas turi teisę reikalauti, kad duomenų valdytojas ištaisytų su juo susijusius netikslus asmens duomenis, taip pat teisę reikalauti ištrinti asmens duomenis arba, kai taikoma, apriboti jų tvarkymą (*teisė reikalauti ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis ir apriboti jų tvarkymą*). Duomenų subjektas iš esmės gali *tiesiogiai* pasinaudoti savo teisėmis.

37. Pagal Direktyvą 2016/680 valstybėms narėms leidžiama priimti teisėkūros priemones, kuriomis visiškai arba iš dalies apribojamos duomenų subjektų teisės, laikantis Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 3 dalyje, 15 straipsnyje ir 16 straipsnio 4 dalyje nustatytų sąlygų. Iš esmės tokios priemonės leidžiamos „tiek, kiek ir tol, kol“ jos, „tinkamai paisant atitinkamo fizinio asmens pagrindinių teisių ir teisėtų interesų, yra būtina ir proporcinga

⁹ Zanfir-Fortuna, G., „Article 15. Right of access by the data subject“, Kuner, C, Bygrave, L. ir Docksey, C. (eds.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR), A Commentary*, Oxford University Press, Oxford, OUP, 2020), p. 452.

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Kranenborg, H., „Article 8 – Protection of personal data“, Peers, S. et al. (eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*, Hart Publishing, 2021), p. 272, 08.171 punktas. Žr. 2009 m. gegužės 7 d. Sprendimą *Rijkeboer* (C-553/07, EU:C:2009:293, 51 ir 52 punktai) ir 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *Nowak* (C-434/16, EU:C:2017:994, 57 punktas).

¹² Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, Poveikio vertinimo ataskaitos santrauka, 2012 1 25, SEC(2012) 73 *final*, p. 3.

¹³ Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, (COM(2012)10 *final*, 2012 1 25) (toliau – Komisijos pasiūlymas dėl Teisėtvarkos direktyvos), p. 2.

¹⁴ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *Nuomonė dėl kai kurių pagrindinių Teisės saugos direktyvos (ES 2016/680) klausimų*, 2017 m. lapkričio 29 d., 17/EN WP 258 (toliau – 29 straipsnio darbo grupės nuomonė dėl Direktyvos 2016/680), p. 24 (išskirta mano).

demokratinės visuomenės priemonė“, siekiant konkretaus viešojo intereso tikslo, t. y. netrukdyti atlikti oficialius arba teisinius nagrinėjimus, tyrimus ar procedūras, nepakenkti nusikalstamų veikų prevencijai, nustatymui, tyrimui ir traukimui baudžiamojon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymui, apsaugoti visuomenės saugumą, nacionalinį saugumą arba kitų asmenų teises ir laisves. Pagal Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 4 dalį ir 15 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali priimti teisėkūros priemones, kad nustatytų duomenų tvarkymo kategorijas, kurios gali visiškai arba iš dalies patekti į bet kurį iš šių tikslų.

38. Teisės susipažinti su duomenimis apribojimo atveju duomenų valdytojas pagal Direktyvos 2016/680 15 straipsnio 3 dalį privalo nedelsdamas raštu informuoti duomenų subjektą apie bet kokią atsisakymą leisti susipažinti su duomenimis arba tokios galimybės apribojimą ir atsisakymo arba apribojimo priežastis. Tokia informacija gali būti neteikiama, jeigu jos pateikimas pakenktų direktyvos 15 straipsnio 1 dalyje nurodytam viešojo intereso tikslui. Duomenų valdytojas privalo informuoti duomenų subjektą apie galimybę pateikti skundą priežiūros institucijai arba imtis teisminių teisių gynimo priemonių. Be to, pagal Direktyvos 2016/680 15 straipsnio 4 dalį tuomet, kai teisė susipažinti su informacija apribojama arba atsisakoma ją suteikti, duomenų valdytojas privalo dokumentais pagrįsti faktines ar teises priežastis, kuriomis grindžiamas sprendimas, ir pateikti šią informaciją priežiūros institucijoms.

39. Iš Direktyvos 2016/680 III skyriuje išdėstytos duomenų subjekto teisių struktūros matyti *bendroji taisyklė*, kad teisėsaugos srityje duomenų subjektai turi teises, susijusias su jų duomenų apsauga, ir jie gali tiesiogiai naudotis šiomis teisėmis. Bet koks šių teisių apribojimas yra išimtis. Pagal suformuotą jurisprudenciją bendrosios taisyklės išimtis turi būti aiškinama siaurai¹⁵. Be to, yra apribojimų, susijusių su *pareiga nurodyti* nustatytų apribojimų *priežastis* ir atitinkamai informuoti duomenų subjektą. Tokia informacija gali būti nepateikiama tik *išimties tvarka*.

40. Tas pats taisyklės ir išimties tarpusavio ryšys taikomas ir valstybėms narėms suteiktai galimybei nustatyti *duomenų tvarkymo kategorijas*, kurios visiškai arba iš dalies gali būti laikomos viešojo intereso tikslais, leidžiančiais apriboti naudojamą duomenų subjektų teisėmis pagal Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 3 dalį arba 15 straipsnio 1 dalį. Kaip iš esmės nurodė 29 straipsnio darbo grupė¹⁶ savo nuomonėje dėl Direktyvos 2016/680, valstybėms narėms suteikta galimybė nustatyti tokias duomenų tvarkymo kategorijas neleidžia *bendrai apriboti* duomenų subjektų teisių gauti informaciją ir susipažinti su duomenimis¹⁷. Tokie bendrieji apribojimai suteiktų išimčiai viršenybę prieš taisyklę, o dėl to duomenų subjekto teises įtvirtinančios nuostatos iš esmės netektų prasmės¹⁸.

b) Netiesioginis naudojimas duomenų subjekto teisėmis

41. Duomenų subjekto teisė *tiesiogiai* kreiptis į duomenų valdytoją, siekiant pasinaudoti savo teisėmis, yra svarbus Direktyvos 2016/680 aspektas. Direktyva *iš esmės* garantuoja tiesioginį duomenų subjektų naudojamą teisėmis¹⁹. Duomenų subjektai turi teisę tiesiogiai susipažinti su

¹⁵ 2023 m. kovo 2 d. Sprendimas *Eurocostruzioni* (C-31/21, EU:C:2023:136, 53 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹⁶ 29 straipsnio darbo grupė buvo įsteigta pagal 1995 m. spalio 24 d. Direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t. p. 355) 29 straipsnį kaip nepriklausoma Europos patariamoji įstaiga, dirbanti duomenų ir privataus gyvenimo apsaugos srityje. 2018 m. gegužės 25 d. ji nustojo egzistuoti ir ją pakeitė Europos duomenų apsaugos valdyba (EDAV).

¹⁷ 29 straipsnio darbo grupės nuomonė dėl Direktyvos 2016/680, *op. cit.*, 14 išnaša, p. 18 ir 24.

¹⁸ Šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *SpaceNet ir Telekom Deutschland* (C-793/19 ir C-794/19, EU:C:2022:702, 57 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹⁹ Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (EDAPP), Nuomonė 6/2015, Tolesnis žingsnis link visapusiškos ES duomenų apsaugos, EDAPP rekomendacijos dėl Duomenų apsaugos policijos ir teisingumo sektoriuose direktyvos, 2015 m. spalio 28 d., p. 7.

duomenimis, išskyrus atvejus, kai taikomi apribojimai. Kai taikomas apribojimas ir dėl to nebegalima tiesiogiai pasinaudoti teise susipažinti su duomenimis, duomenų subjektas gali naudotis savo teisėmis netiesiogiai per kompetentingą priežiūros instituciją pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnio 1 dalį.

42. Kaip nurodė Prancūzijos vyriausybė ir Komisija, o taip pat kaip savo nuomonėje dėl Direktyvos 2016/680 pabrėžė 29 straipsnio darbo grupė, netiesioginis naudojimas teisėmis per kompetentingą instituciją yra *papildoma garantija*, suteikiama duomenų subjektams, kai taikomi apribojimai²⁰. Netiesioginio naudojimosi teisėmis kaip papildomos garantijos įtvirtinimas yra svarbus žingsnis į priekį, palyginti su ankstesne padėtimi pagal Pamatinį sprendimą 2008/977²¹. Iš tiesų pagal šį pamatinį sprendimą netiesioginis naudojimas teisėmis buvo prilygintas tiesioginiam naudojimuisi teisėmis²². Tai prieštarautų visam Direktyva 2016/680 siekiamam suderinimo tikslui, jei valstybės narės, nepaisant direktyvoje numatytų pokyčių duomenų subjekto teisių struktūroje, galimybę netiesiogiai naudotis savo teisėmis padarytų ne papildoma, o vienintele duomenų subjektams prieinama galimybe.

c) Netiesioginio naudojimosi teisėmis tvarka, nustatyta LPD 42 straipsnyje

43. Direktyvos 2016/680 17 straipsnis į Belgijos teisę perkeltas LPD 42 straipsniu. LPD 42 straipsnio pirmame sakinyje nustatyta, kad duomenų subjektai visus prašymus pasinaudoti savo teisėmis, susijusiomis su policijos tarnybomis, turi pateikti *Organe de contrôle de l'information policière*. LPD 42 straipsnio antrame sakinyje nustatyta, kad kai duomenų valdytojas apriboja galimybę susipažinti su duomenimis arba atsisako leisti su jais susipažinti, ta priežiūros institucija turi informuoti duomenų subjektą *tik* apie tai, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai.

44. Man atrodo, kad LPD 42 straipsnyje nustatyta tvarka nukrypstama nuo tiesioginio naudojimosi duomenų subjektų teisėmis atsižvelgiant į visus policijos tarnybų tvarkomus duomenis principo. Iš tiesų, atsižvelgiant į itin plačią duomenų, kuriems taikoma nukrypti leidžianti nuostata, apimtį, šia tvarka nustatoma bendroji tiesioginės teisės susipažinti su duomenimis išimtis. Kaip paaiškinta pirmiau pateiktose preliminariose pastabose, tokia plati ir visuotinė tiesioginės teisės susipažinti su duomenimis išimtis negali būti laikoma suderinama su Direktyva 2016/680²³. Kaip savo nuomonėje dėl LPD projekto iš esmės nurodė *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija), perėjimas nuo suinteresuoto asmens *galimybės* netiesiogiai naudotis savo teisėmis prie to, kad teisės aktų leidėjui būtų leidžiama *reikalauti*, kad tokiomis teisėmis būtų naudojamosi netiesiogiai, prieštarauja Direktyvos 2016/680 17 straipsniui²⁴.

45. Atsižvelgiant į ribotus *Organe de contrôle de l'information policière* įgaliojimus, galimybės tiesiogiai naudotis teisėmis pakeitimas netiesioginiu naudojimosi teisėmis pagal LPD 42 straipsnį yra dar problemiškesnis. Per teismo posėdį paklaustas šiuo klausimu, šios institucijos advokatas

²⁰ Žr. 29 straipsnio darbo grupės nuomonę dėl Direktyvos 2016/680, p. 23.

²¹ Teisėsaugos direktyvos įgyvendinimo vertinimas, *op. cit.*, 8 išnaša, p. 57. Iš Pamatinio sprendimo 2008/977 17 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad duomenų subjektai galėtų duomenų valdytojo arba nacionalinės priežiūros institucijos atžvilgiu pasinaudoti teise susipažinti su duomenimis ir kad jie galėtų gauti patvirtinimą dėl savo duomenų perdavimo ir šių duomenų pateikimo *arba* bent jau nacionalinės priežiūros institucijos patvirtinimą, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai.

²² Žr. Pamatinio sprendimo 2008/977 17 straipsnį.

²³ Atkreipiu dėmesį, kad Teisėsaugos direktyvos įgyvendinimo vertinime (8 išnaša, p. 62) Belgijos teisės aktų leidėjo atliktas Direktyvos 2016/680 III skyriaus perkėlimas į nacionalinę teisę vertinamas kaip *labiausiai stebinantis*, nes duomenų subjektams suteikiama „tik galimybė netiesiogiai naudotis savo teisėmis per nacionalinę priežiūros instituciją, o tai *akivaizdžiai prieštarauja* [tos direktyvos] *formuluotei*“ (išskirta mano).

²⁴ *Conseil d'État* (Valstybės Taryba), teisėkūros skyrius, 2018 m. balandžio 19 d. nuomonė 63.192/2, p. 32 (išskirta mano).

patvirtino, kad tuo atveju, kai netiesiogiai naudojamosi duomenų subjekto teisėmis, *Organe de contrôle de l'information policière* gali tik informuoti duomenų subjektą, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai. Vis dėlto reikia priminti, kad netiesioginio naudojimosi teisėmis tvarka yra išimtis, kuri suponuoja duomenų subjektų teisių apribojimą pagal Direktyvoje 2016/680 nustatytas sąlygas. Priešingai, pagal Belgijos sistemą duomenų subjektas privalo prašyti priežiūros institucijos įgyvendinti jo teises, susijusias su policijos tarnybų tvarkomais duomenimis. Jis negali susipažinti su duomenimis, susijusiais su juo, ir negali gauti nieko daugiau, tik patvirtinimą, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai. Atrodo, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas, nukrypdamas nuo Direktyvos 2016/680, nustatė pagrindinę prielaidą, kad, atsižvelgiant į visus policijos tvarkomus duomenis, duomenų subjektų teisės visada yra ribotos ir tiesiogiai jomis naudotis neįmanoma.

46. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, manau, kad LPD 42 straipsnyje nustatyta netiesioginio naudojimosi teisėmis tvarka nesuderinama su Direktyvoje 2016/680 nustatytu duomenų subjektų teisių įgyvendinimo būdu. Į pateiktus klausimus reikia atsakyti būtent atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta.

Dėl pirmojo klausimo

47. Visų pirma reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, pagal nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, Teisingumo Teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Šiuo tikslu Teisingumo Teismui gali tekti iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus ES teisės klausimus, atsižvelgiant į pagrindinės bylos dalyką²⁵.

48. Nagrinėjamu atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti Direktyvos 2016/680 17 straipsnį. Jis iš esmės klausia, ar ši nuostata, atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį ir 8 straipsnio 3 dalį, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją reikalaujama, kad duomenų subjektas turi turėti galimybę imtis teisminių teisių gynimo priemonių prieš nepriklausomą priežiūros instituciją, kai jis savo teises įgyvendina per priežiūros instituciją.

49. Pirmiausia reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas užduoda šį klausimą todėl, jog mano, kad Belgijos teisėje nenumatyta teisės reikalauti teisminės peržiūros priežiūros institucijai, kai ši netiesiogiai įgyvendina duomenų subjekto teises. Šiuo klausimu jis pirmiausia konstatavo, kad ši nuostata nebuvo tinkamai perkelta į nacionalinę teisę, nes LPD 42 straipsnyje nenumatyta priežiūros institucijos pareigos informuoti duomenų subjektą apie jo teisę kreiptis į teismą. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal jokią kitą LPD nuostatą, ypač jo 209 ir paskesnius straipsnius ir 240 straipsnį, duomenų subjektui neleidžiama pareikšti ieškinio priežiūros institucijai, kai jis netiesiogiai naudoja savo teisėmis²⁶.

²⁵ 2023 m. vasario 16 d. Sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Prieglobsčio prašymo pateikimo metu dar negimęs vaikas)* (C-745/21, EU:C:2023:113, 43 punktas).

²⁶ Žr. šios išvados 27–30 punktus.

50. Belgijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose teigia, kad, nepaisant to, kaip aiškinamas LPD 209 straipsnio antras sakiny, Belgijos teisinė sistema numato veiksmingą teisminę peržiūrą esant pagrindinės bylos aplinkybėms. Šiuo klausimu ji tvirtina, kad konkrečiomis LPD numatytais teisių gynimo priemonėmis nepažeidžiama bendroji civilinių teismų jurisdikcija. Atsižvelgiant į tai, Belgijos vyriausybė teisingai nurodo, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas gali priimti sprendimus dėl Sąjungos nuostatos aiškinimo ar galiojimo tik remdamasis nacionalinio teismo jam pateiktais faktais. Vis dėlto tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi aiškinti nacionalinės teisės aktus²⁷.

a) Duomenų subjektui prieinamos teisių gynimo priemonės

51. Siekiant nustatyti, ar duomenų subjektas turi teisę kreiptis į priežiūros instituciją dėl teisminės teisių gynimo priemonės netiesioginio naudojimosi savo teisėmis atveju, reikia priminti, kad Direktyvos 2016/680 VIII skyriuje nustatytos įvairios duomenų subjektams prieinamos teisių gynimo priemonės. Duomenų subjektai turi teisę pateikti skundą priežiūros institucijai pagal Direktyvos 2016/680 52 straipsnį. Direktyvos 2016/680 53 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad duomenų subjektas turi turėti teisę imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių dėl priežiūros institucijos priimto jam teisiškai privalomo sprendimo. 53 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kiekvienas duomenų subjektas turi teisę imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių, jeigu priežiūros institucija skundo nenagrinėja arba per tris mėnesius nepraneša duomenų subjektui apie skundo nagrinėjimo eigą arba rezultatus. Be to, duomenų subjektai turi teisę imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių prieš duomenų valdytoją arba duomenų tvarkytoją, jei mano, kad jų teisės buvo pažeistos neteisėtai tvarkant jų asmens duomenis. Visose šiose nuostatose nurodyta, kad kiekviena iš šių teisių gynimo priemonių yra prieinama „nedarant poveikio kitoms administracinėms arba neteisminėms teisių gynimo priemonėms“.

52. Kalbant apie teisę imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių prieš priežiūros instituciją, Direktyvos 2016/680 86 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad šia teise galima pasinaudoti „priežiūros institucijos sprendimo, turinčio tam asmeniui teisinių padarinių, atžvilgiu“. Toje pačioje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad toks sprendimas yra susijęs visų pirma su priežiūros institucijos naudojimosi tyrimo įgaliojimais, įgaliojimais imtis taisomųjų veiksmų ir leidimų išdavimo įgaliojimais arba skundų nepriėmimu ar atmetimu, tačiau teisė imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių neapima „kitų priežiūros institucijų priemonių, kurios nėra teisiškai privalomos, pavyzdžiui, priežiūros institucijos pateiktų nuomonių ar patarimų“.

53. Iš Direktyvos 2016/680 53 straipsnio 1 dalies, taikomos atsižvelgiant į jos 86 konstatuojamąją dalį, matyti, kad duomenų subjektas turi teisę užginčyti priežiūros institucijos sprendimą ar priemonę, kuri sukelia *privalomus teisinius padarinius*.

54. Šiuo klausimu primintina, kad Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę gynybą turi būti pripažįstama kiekvienam asmeniui, kuris remiasi Sąjungos teisės užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis, gindamasis nuo jam nepalankaus sprendimo, galinčio pakenkti jo teisėms arba laisvėms²⁸.

²⁷ Šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Ultimo Portfolio Investment (Liuksemburgas)* (C-303/20, EU:C:2021:479, 25 punktą).

²⁸ 2023 m. sausio 26 d. Sprendimas *Ministerstvo na vatreshnite raboti (Biometrinių ir genetinių duomenų registravimas policijoje)* (C-205/21, EU:C:2023:49, 87 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

55. Be to, pažymėtina, kad asmens nenaudai priimti sprendimai yra „tie aktai arba priemonės, kurie sukuria privalomų teisinių pasekmių, galinčių tiesiogiai ir nedelsiant paveikti ieškovo interesus, aiškiai pakeisdami jo teisinę padėtį“²⁹. Šiuo klausimu reikia remtis šio akto esme ir įvertinti tas pasekmes pagal objektyvius kriterijus, kaip antai minėto akto turinį, prireikus atsižvelgiant į jo priėmimo aplinkybes ir jį priėmusios institucijos įgaliojimus³⁰.

b) Priežiūros institucijos įgaliojimai netiesiogiai naudojantis teisėmis

56. Atsižvelgiant į aspektus, nustatančius asmens nenaudai priimtą aktą, ir siekiant nustatyti, ar priežiūros institucija priima teisiškai privalomą sprendimą, kai netiesiogiai įgyvendina duomenų subjekto teises pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnį, būtina išnagrinėti priežiūros institucijos akto turinį arba esmę, atsižvelgiant į jo priėmimo aplinkybes ir tos institucijos įgaliojimus.

57. Kalbant pirmiausia apie priežiūros institucijos akto *esmę*, iš pradžių reikia paaiškinti, kad tai, ar aktas gali daryti tiesioginį poveikį fizinio ar juridinio asmens teisei padėčiai, negali būti vertinama atsižvelgiant vien į tai, kad šis aktas yra elektroninis laiškas (kaip pagrindinėje byloje), nes tai reikštų, kad apskųsto teisės akto forma turi viršenybę prieš pačią šio akto esmę³¹.

58. Direktyvos 2016/680 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad duomenų subjekto teisėmis galima naudotis „per“ kompetentingą priežiūros instituciją. Šios direktyvos 48 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad priežiūros institucija imasi veiksmų duomenų subjekto „vardu“. Pagal tos direktyvos 17 straipsnio 3 dalį priežiūros institucija „informuoja“ duomenų subjektą bent apie tai, kad priežiūros institucija atliko visus būtinus patikrinimus arba peržiūrą.

59. *Organe de contrôle de l'information policière* teigia, kad iš šių nuostatų formuluotės matyti, jog priežiūros institucija tik vykdo įgaliojimus duomenų subjekto vardu ir veikia kaip „pasiuntinys“, kuris tiesiog teikia informaciją duomenų subjektui. Todėl aktas, kurį ši institucija priima, negali būti laikomas sukeliančiu privalomas teises pasekmes duomenų subjektui. Čekijos vyriausybė pateikia panašų argumentą.

60. Neprieštaraučiau, kad formuluotė, susijusi su duomenų subjekto teisių įgyvendinimu „per“ priežiūros instituciją arba priežiūros institucijos veiksmais duomenų subjekto „vardu“, atskirai paėmus, gali būti suprantama kaip leidžianti manyti, kad priežiūros institucija yra įgaliota tik teikti informaciją.

61. Vis dėlto manau, kad, išnagrinėjus akto priėmimo *aplinkybes* ir priežiūros institucijos *įgaliojimus*, teiginys, jog yra tik paprastas įgaliojimas, nepasitvirtina. Netiesioginio duomenų subjekto teisių įgyvendinimo atveju priežiūros institucijos vaidmuo yra ne tik panašus į duomenų subjekto „atstovo“, „pasiuntinio“ arba tarpininko vaidmenį. Kaip nurodysiu, ES teisės aktų leidėjas, priešingai, suteikė priežiūros institucijai *pagrindinį* ir *aktyvų* vaidmenį tikrinant duomenų tvarkymo teisėtumą, kurį gali atlikti tik valdžios institucija.

²⁹ Šiuo klausimu, kiek tai susiję su asmens nenaudai priimtais aktais, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 2 dalį, žr. 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Picard / Komisija* (C-366/21 P, EU:C:2022:984, 95 punktas).

³⁰ 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Picard / Komisija* (C-366/21 P, EU:C:2022:984, 96 punktas). Šie aspektai taip pat yra lemiami siekiant nustatyti, ar ES aktas sukelia privalomas teises pasekmes, todėl gali būti ginčijamas pagal SESV 263 straipsnį. Žr. 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą *FBF* (C-911/19, EU:C:2021:599, 38 punktas).

³¹ 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Picard / Komisija* (C-366/21 P, EU:C:2022:984, 97 punktas).

62. Tiksliau, kaip teigia Komisija ir Belgijos vyriausybė, Direktyvos 2016/680 17 straipsnis turi būti aiškinamas kartu su šios direktyvos VI skyriaus 2 skirsnio nuostatomis, kuriose išdėstytos taisyklės dėl nepriklausomų priežiūros institucijų kompetencijos, užduočių ir įgaliojimų. Direktyvos 46 straipsnio 1 dalies g punkte numatyta, kad priežiūros institucija „tikrina duomenų tvarkymo teisėtumą pagal 17 straipsnį ir per pagrįstą laikotarpį informuoja duomenų subjektą pagal to straipsnio 3 dalį apie patikrinimo rezultatus arba apie priežastis, dėl kurių patikrinimas nebuvo atliekamas“.

63. Belgijos vyriausybė savo atsakyme į Teisingumo Teismo raštišką klausimą teisingai nurodė, jog konkreti užduotis tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą rodo, kad priežiūros institucijos vaidmuo neapsiriboja tik paprasto „pasiuntinio“ tarp duomenų subjekto ir duomenų valdytojo vaidmeniu. Iš tiesų ši institucija atlieka tinkamą duomenų tvarkymo teisėtumo teisinį vertinimą.

64. Be to, kiekviena priežiūros institucija, siekdama atlikti savo funkciją *nepriklausomai patikrinti* duomenų tvarkymo teisėtumą, turi tam tikrus *vykdymo užtikrinimo* įgaliojimus pagal Direktyvos 2016/680 47 straipsnį. Šie įgaliojimai yra „veiksmingi tyrimo įgaliojimai“, kurie apima bent „įgaliojimą iš duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo gauti leidimą susipažinti su visais tvarkomais asmens duomenimis“, taip pat įgaliojimus „imtis taisomųjų veiksmų“, įskaitant įgaliojimą nurodyti ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis arba apriboti jų tvarkymą. Be to, pagal 47 straipsnio 5 dalį priežiūros institucijos turi įgaliojimus pradėti teisminį procesą, kad užtikrintų pagal Direktyvą 2016/680 priimtų duomenų apsaugos taisyklių vykdymą. Pritariu Komisijai, šiuo klausimu nurodžiusiai, kad priežiūros institucija gali naudotis šiais įgaliojimais tik *savo, kaip valdžios institucijos, vardu*, o ne kaip paprastas atstovas ar duomenų subjekto vardu.

65. Kai priežiūros institucija informuoja duomenų subjektą apie patikrinimo, kurį ji atliko pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnio 3 dalį ir 46 straipsnio 1 dalies g punktą, rezultatus, ji būtina užbaigia sprendimo dėl duomenų tvarkymo teisėtumo priėmimo procesą. Todėl duomenų subjekto teisei padėčiai turi įtakos i) tai, ar priežiūros institucija tinkamai atliko jai pavestą užduotį „[tikrinti] duomenų tvarkymo teisėtumą pagal 17 straipsnį“, ir ii) šios institucijos išvada, padaryta atlikus šį procesą.

66. Priežiūros institucijos pripažinimas, kad pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnį jai tenka savarankiškas, o ne tik paprasto tarpininko vaidmuo, patvirtinamas aiškinant direktyvą atsižvelgiant į Chartiją. Chartijos 8 straipsnio 3 dalimi nepriklausomai institucijai pavedama tikrinti, kaip laikomasi duomenų apsaugos taisyklių, konkrečiai – teisės susipažinti su duomenimis. Duomenų apsaugos institucijų vaidmeniui suteikiama *konstitucinė reikšmė*, nes jis minimas Chartijoje. Direktyvos 2016/680 taikymo stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo vaidmuo tenka priežiūros institucijai. Aiškinimu, pagal kurį ši institucija, netiesiogiai įgyvendindama duomenų subjekto teises, veikia atskirai nuo suinteresuoto asmens, *skatinamas* konstitucinis priežiūros institucijos vaidmuo.

67. Be to, jei būtų pritarta, kad priežiūros institucija veikia panašiai kaip duomenų subjekto „atstovė“, tuomet ši institucija privalėtų pranešti duomenų subjektui kaip atstovaujajam asmeniui. Vis dėlto *Organe de contrôle de l'information policière* teigia, kad neturi įgaliojimų suteikti papildomos informacijos duomenų subjektui. Dėl tokio požiūrio susidarytų ypatinga situacija, kai atstovas turėtų daugiau žinių nei jo atstovaujamas.

68. Per posėdį Prancūzijos vyriausybė iš esmės teigė, kad, priešingai situacijai, kai priežiūros institucija nagrinėja skundus pagal Direktyvos 2016/680 46 straipsnio 1 dalies f punktą, ši institucija neturi įgaliojimų duomenų valdytojo atžvilgiu pagal 46 straipsnio 1 dalies g punktą.

Prancūzijos vyriausybės nuomone, kadangi duomenų subjektas neturi įgaliojimų duomenų valdytojo atžvilgiu, kai jis tiesiogiai įgyvendina savo teises, jis negali turėti tokių įgaliojimų, kai šias teises įgyvendina netiesiogiai per priežiūros instituciją. Prancūzijos vyriausybė tvirtino, kad Direktyvos 2016/680 47 straipsnis susijęs tik su įgaliojimais, kuriais priežiūros institucija naudojami savo vardu, o ne su kompetencija, kuria ji naudojami duomenų subjekto vardu.

69. Prancūzijos vyriausybės nuomonė iš esmės grindžiama teiginiu, kad priežiūros institucija veikia tik kaip duomenų subjekto tarpininkė. Dėl pirmiau paaiškintų priežasčių nepritariu tokiam siauram priežiūros institucijos vaidmens aiškinimui. Netiesioginis naudojimas duomenų subjekto teisėmis turi turėti pridėtinę vertę ir būti *papildoma garantija* bei *apsauga* duomenų subjektui. Jei visomis aplinkybėmis institucija tik patvirtintų, kad buvo atlikti būtini patikrinimai, bet negalėtų naudotis savo įgaliojimais, jos vaidmuo tikrinant duomenų tvarkymo teisėtumą turėtų nedidelę pridėtinę vertę.

70. Šiuo klausimu Direktyvos 2016/680 17 straipsnyje numatyta, kad priežiūros institucija turi informuoti duomenų subjektą „*bent*“ apie tai, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai. Tai reiškia, kad gali būti aplinkybių, kai priežiūros institucija gali arba privalo pateikti *daugiau nei* minimalią informaciją. Tokį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2016/680 46 straipsnio 1 dalies g punktas, pagal kurį priežiūros institucijai pavedama tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnį ir informuoti duomenų subjektą apie patikrinimo rezultatus pagal šio straipsnio 3 dalį. „Patikrinimo rezultatas“ apima minimalios informacijos pateikimą, *tačiau ne visada apsiriboja* tik ja.

71. Kaip pažymėjo Komisija, Direktyvos 2016/680 17 straipsniu priežiūros institucijai suteikiama diskrecija. Ja valstybėms narėms nesuteikiama diskrecijos teisė sumažinti institucijos vaidmenį iki „pasiuntinio“ vaidmens arba visiškai panaikinti tokios institucijos diskrecijos laisvę numatant, kad ji turi pateikti *tik* būtinausią informaciją. Iš tiesų, jei valstybė narė galėtų nukrypti nuo Direktyvos 2016/680 ir priežiūros institucijoms suteikti mažiau įgaliojimų, tai *labai pakenktų* tikslui stiprinti duomenų subjektų teises ir suderinti įgaliojimus stebėti ir užtikrinti, kad valstybėse narėse būtų laikomasi duomenų apsaugos taisyklių. Taip pat būtų pakenkta šia direktyva siekiamam skaidrumo ir kontrolės didinimo tikslui.

72. Per teismo posėdį *Organe de contrôle de l'information policière* išreiškė susirūpinimą dėl to, kad buvo pripažintas vaidmuo, neapsiribojantis tik įgaliojimų vykdymu duomenų subjekto vardu. Ji teigė, kad pagal Direktyvos 2016/680 17 straipsnį priežiūros institucija negali nuspręsti, ar duomenų valdytojo veiksmas yra tikslingas, ir negali derinti interesų, susijusių su atitinkamos informacijos teikimu. Ši institucija nurodė, kad priešingu atveju ji privalėtų užimti duomenų valdytojo vietą, o tai prieštarautų jos nepriklausomumui.

73. Šiuo klausimu Direktyvos 2016/680 17 straipsnyje numatyta priežiūros institucijos diskrecija neturėtų būti suprantama kaip įgaliojimas užimti duomenų valdytojo vietą ir automatiškai suteikti galimybę susipažinti su informacija, kurią duomenų valdytojas atsisakė atskleisti. Dėl savo nepriklausomumo priežiūros institucija palaiko *konfidencialų dialogą* su duomenų valdytoju, kad patikrintų duomenų tvarkymo teisėtumą. Kaip iš esmės teigė Komisija, tas dialogas gali būti grindžiamas Direktyvos 2016/680 15 straipsnio 4 dalyje nustatyta duomenų valdytojo pareiga pateikti priežiūros institucijai faktines ar teises priežastis, kuriomis pagrįstas sprendimas apriboti teisę susipažinti su duomenimis.

74. Atsižvelgiant į šį dialogą, jei priežiūros institucija mano, kad duomenų subjekto teisių apribojimai nepagrįsti, ji turi suteikti duomenų valdytojui *galimybę* ištaisyti tokią padėtį. Po šio dialogo pagal 17 straipsnio 3 dalį priežiūros institucijai suteikiama diskrecijos teisė nustatyti, kiek informacijos apie savo patikrinimo rezultatus ji gali atskleisti duomenų subjektui. Informacijos, kurią ji gali atskleisti, apimtis turi būti nustatoma *kiekvieniu konkrečiu atveju* laikantis proporcingumo principo. Be to, priežiūros institucija turi būti pajėgi užtikrinti, kad būtų laikomasi Direktyvos 2016/680 nuostatų, ir naudotis 47 straipsnyje nustatytais įgaliojimais. Šioje nuostatoje nenumatyta jokių apribojimų, kai šiais įgaliojimais naudojama pagal minėtos direktyvos 17 straipsnį. Priešingai, veiksmingi priežiūros institucijos įgaliojimai yra *būtina ir stipri atsvara* duomenų subjekto teisės susipažinti su duomenimis apribojimui.

c) *Teisminių teisių gynimo priemonių hierarchija*

75. Galiausiai *Organe de contrôle de l'information policière* ir Čekijos vyriausybė pateikė argumentą dėl teisminių teisių gynimo priemonių hierarchijos. Jos iš esmės nurodė, kad netiesioginio naudojimosi teisėmis per priežiūros instituciją atveju teise siekti teisminės teisių gynimo priemonės pagal Direktyvos 2016/680 54 straipsnį turi būti naudojamosi duomenų valdytojo, o ne priežiūros institucijos atžvilgiu, išskyrus atvejus, kai pastaroji nesiima veiksmų.

76. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad iš jokių Direktyvos 2016/680 nuostatų neišplaukia, kad šioje direktyvoje numatytos teisių gynimo priemonės viena kitą paneigia. Iš pirmiau minėtų Direktyvos 2016/680 52, 53 ir 54 straipsnių formuluotės³² išplaukia, jog teigiantiems, kad ši teisės norma buvo pažeista, suteikiama galimybė pasinaudoti *skirtingomis teisių gynimo priemonėmis*; kiekviena iš šių priemonių turi būti naudojama „nedarant poveikio“ kitoms teisių gynimo priemonėms³³. Reikia priminti, kad dėl Reglamente (ES) 2016/679³⁴ numatytų teisių gynimo priemonių santykio Teisingumo Teismas Sprendime *Nemzeti* nurodė, kad šiame reglamente „ nėra numatyta nei prioritetingos ar išimtinės kompetencijos, nei kokios nors taisyklės, pagal kurią jame numatytos institucijos ar teismų atliktam vertinimui dėl galimo šiuo reglamentu suteiktų teisių pažeidimo būtų teikiama pirmenybė“³⁵.

77. Priešingai, nei teigia Prancūzijos vyriausybė ir *Organe de contrôle de l'information policière*, manau, kad Sprendime *Nemzeti* nurodyti argumentai pagal analogiją taikytini Direktyvoje 2016/680 numatytų teisių gynimo priemonių atveju. Pirma, teisių gynimo priemonės, kurių duomenų subjektas gali imtis prieš priežiūros instituciją ir duomenų valdytoją pagal Reglamentą 2016/679 ir Direktyvą 2016/680, yra panašios. Antra, Direktyvos 2016/680 7 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad, siekiant veiksmingos asmens duomenų apsaugos visoje Sąjungoje, reikia stiprinti duomenų subjektų teises³⁶. Suteikus galimybę pasinaudoti keliomis teisių gynimo priemonėmis, sustiprinamas Direktyvos 2016/680 85 konstatuojamojoje dalyje taip pat nustatytas tikslas užtikrinti teisę į

³² Šios išvados 51 punktas.

³³ Pagal analogiją žr. 2023 m. sausio 12 d. Sprendimą *Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság* (C-132/21, EU:C:2023:2, 34 punktas).

³⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1) 77 straipsnio 1 dalis, 78 straipsnio 1 dalis ir 79 straipsnio 1 dalis.

³⁵ 2023 m. sausio 12 d. sprendimas (C-132/21, EU:C:2023:2, 35 punktas).

³⁶ Dėl Reglamento 2016/679 11 konstatuojamosios dalies pagal analogiją žr. 2023 m. sausio 12 d. Sprendimą *Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság* (C-132/21, EU:C:2023:2, 42 punktas).

veiksmingą teisminę teisių gynimo priemonę pagal Chartijos 47 straipsnį kiekvienam duomenų subjektui, manančiam, kad buvo pažeistos jo teisės, numatytos pagal tą direktyvą priimtose nuostatose.

78. Taip pat reikia pažymėti, kad teisių gynimo priemonės prieš priežiūros instituciją ir teisių gynimo priemonės prieš duomenų valdytoją *paskirtis skiriasi*. Viena vertus, kaip teisingai pažymėjo Komisija, ieškinio dėl duomenų valdytojo sprendimo apriboti duomenų subjekto teises tikslas – siekti teisminės peržiūros dėl to, ar teisingai taikyta Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 3 dalis, 15 straipsnio 3 dalis ir 16 straipsnio 4 dalis. Kita vertus, ieškinio priežiūros institucijai tikslas – siekti teisminės peržiūros, ar Direktyvos 2016/680 17 straipsnis ir 46 straipsnio 1 dalies g punktas buvo taikomi teisingai, o tai reiškia, kad reikia išnagrinėti, ar ši priežiūros institucija tinkamai atliko savo uždavinį tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą.

79. Taip pat reikia pabrėžti, kad teisminės apsaugos sistema būtų nenuosekli ir neišsami, jei duomenų subjektas galėtų skųsti tik priežiūros institucijos *neveikimą*, o jos *veiksmai* ir tai, *kaip* institucija vykdė savo pareigas, nebūtų priskiriami teisminei peržiūrai.

80. Šiaip ar taip, pagrindinėje byloje atrodo, kad neįmanoma pareikšti ieškinio duomenų valdytojui. Iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad duomenų subjektai negali pareikšti ieškinio duomenų valdytojui, nes visų jų teisių įgyvendinimas patikėtas *Organe de contrôle de l'information policière*. Be to, *Ligue des droits humains* nurodė, kad pagal Belgijos policijos duomenų bazių sistemą duomenų subjektui labai sunku net *nustatyti* duomenų valdytoją. Tokiomis aplinkybėmis kyla pavojus, kad duomenų subjektas gali *visiškai* netekti veiksmingos teisminės gynybos, nes nežino, kas yra duomenų valdytojas, o net jei tai būtų žinoma, jis neturi teisės tiesiogiai kreiptis į duomenų valdytoją. Be to, jis negali užginčyti *Organe de contrôle de l'information policière* veiksmų. Man atrodo, kad duomenų subjektas susiduria su sistema, kurioje jam „visos durys yra uždarytos“, o tai prieštarauja Direktyvai 2016/680.

81. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, manau, kad Direktyvos 2016/680 17 straipsnis, taikomas kartu su direktyvos 46 straipsnio 1 dalies g punktu ir atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį ir 8 straipsnio 3 dalį, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį reikalaujama, jog duomenų subjektas turi turėti galimybę imtis teisminių teisių gynimo priemonių prieš nepriklausomą priežiūros instituciją, kai šis duomenų subjektas naudoja savo teisėmis per šią instituciją, kiek ši priemonė susijusi su šios priežiūros institucijos užduotimi tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą.

Dėl antrojo klausimo

82. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2016/680 17 straipsnis yra suderinamas su Chartijos 8 straipsnio 3 dalimi ir 47 straipsniu tiek, kiek juo priežiūros institucija įpareigojama tik i) informuoti duomenų subjektą apie tai, „kad ji atliko visus būtinus patikrinimus ar tyrimą“, ir ii) apie „jo teisę kreiptis į teismą“, kai tokia informacija neleidžia *a posteriori* patikrinti priežiūros institucijos veiksmų ir vertinimo, susijusio su duomenų subjekto duomenimis ir duomenų valdytojui tenkančiomis pareigomis.

83. Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal bendrąjį aiškinimo principą ES teisės aktas turi būti aiškinamas kiek įmanoma taip, kad nebūtų paneigtas jo galiojimas, ir laikantis visos pirminės teisės, be kita ko, Chartijos, nuostatų. Taigi, kai teisės aktą galima aiškinti įvairiai, pirmenybę reikia teikti pirminę teisę atitinkančiam aiškinimui, o ne tokiam, dėl kurio reikėtų konstatuoti

nesuderinamumą su ja³⁷.

84. Kaip buvo paaiškinta teikiant preliminarias pastabas ir analizuojant pirmąjį klausimą, Direktyvos 2016/680 17 straipsnyje numatyta, kad netiesiogiai naudotis duomenų subjekto teisėmis galima per kompetentingą priežiūros instituciją, kai duomenų subjekto teisės yra apribotos pagal Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 3 dalį, 15 straipsnio 3 dalį ir 16 straipsnio 4 dalį. Duomenų subjekto teisių apribojimai leidžiami tik tuo atveju, jei jie, tinkamai paisant atitinkamo fizinio asmens pagrindinių teisių ir teisėtų interesų, yra būtina ir proporcinga demokratinės visuomenės priemonė, siekiant konkretaus viešojo intereso tikslo.

85. Kyla klausimas, kokia apimtimi priežiūros institucijos, netiesiogiai įgyvendinančios duomenų subjekto teises, pateiktos informacijos turinys leidžia duomenų subjektui pasinaudoti Chartijos 47 straipsnio 1 dalyje numatyta teise į veiksmingą teisminę teisių gynimo priemonę.

86. Šiuo klausimu pirmojo klausimo analizėje jau buvo priminta, kad Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę gynybą turi būti pripažįstama kiekvienam asmeniui, kuris remiasi Sąjungos teisės užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis, gindamasis nuo jam nepalankaus sprendimo, galinčio pakenkti jo teisėms arba laisvėms³⁸.

87. Vis dėlto šiuo klausimu primintina, kad teisė į veiksmingą teisminę gynybą nėra absoliuti ir, remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi, gali būti nustatyti jos apribojimai, jeigu jie i) numatyti įstatyme, ii) nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir iii) atitinka proporcingumo principą, yra būtini ir iš tikrųjų atitinka Europos Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba yra reikalingi kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti³⁹.

88. Kalbant apie netiesioginį naudojimąsi teisėmis per priežiūros instituciją, reikia pažymėti, kad netiesioginio naudojimosi teisėmis galimybė *atsiranda* apribojus duomenų subjekto teises. Priežiūros institucijai pavesta veikti tuo atveju, kai išimties tvarka teisė apribojama, įskaitant atvejus, kai, atsižvelgiant į aplinkybes, duomenų valdytojas nepateikia informacijos apie tokio apribojimo priežastis⁴⁰. Kaip išsamiai parodyta pirmojo klausimo analizėje, vykdam šią užduotį priežiūros institucijos vaidmuo yra ne vykdyti paprasto „pasiuntinio“ funkciją, o užtikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą.

89. Informacijos, kurią priežiūros institucija gali atskleisti duomenų subjektui, apimtis būtinai priklauso nuo priežasčių, dėl kurių buvo apribota teisė. Kuo rimtesnės apribojimo ir galbūt informacijos nepateikimo priežastys, tuo mažiau informacijos priežiūros institucija galės pateikti. Priešingai prielaidai, kuria grindžiama prejudicinio klausimo formuluotė, iš Direktyvos 2016/680 17 straipsnio 3 dalies neišplaukia, kad priežiūros institucija gali „tik“ ir bet kokiomis aplinkybėmis patvirtinti, jog buvo atlikti visi būtini patikrinimai. Iš tiesų pagal šią nuostatą priežiūros institucija nurodo „bent“ tai, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai arba priežiūros institucija atliko peržiūrą.

90. Darytina išvada, kad informacija, kurią turi pateikti priežiūros institucija, negali būti iš anksto nustatyta. Kitaip tariant, 17 straipsnio 3 dalyje nustatytas minimalus turinys nėra vienintelis galimas turinys. Kaip nurodė Komisija, informacijos lygis turi būti nustatomas kiekvienu

³⁷ 2022 m. birželio 21 d. Sprendimas *Ligue des droits humains* (C-817/19, EU:C:2022:491, 86 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

³⁸ Žr. šios išvados 54 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

³⁹ 2023 m. sausio 26 d. Sprendimas *Ministerstvo na vatreshnite raboti (Biometrinių ir genetinių duomenų registravimas policijoje)* (C-205/21, EU:C:2023:49, 89 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁴⁰ Žr. šios išvados 37 ir 38 punktus.

konkrečiu atveju ir gali skirtis priklausomai nuo aplinkybių ir interesų pusiausvyros, atsižvelgiant į proporcingumo principą. Pavyzdžiui, kaip teisingai pažymėta mokslinėje literatūroje⁴¹, atrodo, jog priežiūros institucijai nebūtų problemiška duomenų subjektui nurodyti, kad dėl rašybos klaidos policijos duomenų bazėje buvo rastas šio duomenų subjekto vardas ir pavardė.

91. Reikia pažymėti, jog Komisijos pasiūlyme dėl Teisėsaugos direktyvos buvo numatyta, kad priežiūros institucijos, be minimalios informacijos, privalo informuoti duomenų subjektą „apie rezultatus, susijusius su atitinkamo duomenų tvarkymo teisėtumu“⁴². Šis paskutinis informacijos punktas, t. y. rezultatai, susiję su duomenų tvarkymo teisėtumu) nebuvo įtrauktas į Direktyvos 2016/680 17 straipsnį. Vis dėlto tai nereiškia, kad galima toleruoti galimus duomenų apsaugos taisyklių pažeidimus. Analizuodama pirmąjį klausimą nurodžiau, kad priežiūros institucija su duomenų valdytoju palaiko konfidencialų dialogą. Jei priežiūros institucija mano, kad duomenų tvarkymas yra neteisėtas, ji suteikia duomenų valdytojui galimybę ištaisyti padėtį. Vis dėlto, jei padėtis neištaisoma, priežiūros institucija pagal Direktyvos 2016/680 47 straipsnį turi vykdymo užtikrinimo įgaliojimus, kuriais turi būti pasinaudota. Mano nuomone, tokioje situacijoje nepakanka, kad priežiūros institucija atsiskaitytų nacionaliniam parlamentui, kaip posėdyje siūlė *Organe de contrôle de l'information policière*. Ji turi pasinaudoti savo įgaliojimais atkreipti teisminių institucijų dėmesį į duomenų apsaugos taisyklių pažeidimus ir prirėkus pradėti teisminį procesą ar kitaip jame dalyvauti pagal Direktyvos 2016/680 47 straipsnio 5 dalį.

92. Aiškinimą, pagal kurį priežiūros institucija, netiesiogiai įgyvendindama duomenų subjekto teises, turi diskreciją, patvirtina ir Chartijos 8 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta konstitucinė nepriklausomų priežiūros institucijų vaidmens svarba.

93. Vis dėlto gali būti aplinkybių, kai priežiūros institucija mano, kad ji negali atskleisti daugiau nei būtinausios informacijos, t. y. kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai. Tokiomis aplinkybėmis teisminė peržiūra būtų neįmanoma, nebent teismas, kuriam pavesta peržiūrėti priežiūros institucijos sprendimą, galėtų išnagrinėti visus motyvus, kuriais grindžiamas šis sprendimas, taip pat duomenų valdytojo sprendimą apriboti galimybę susipažinti su duomenimis.

94. Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, jog Direktyvos 2016/680 15 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad duomenų valdytojas turi dokumentuoti faktines arba teises priežastis, kuriomis pagrįstas sprendimas dėl teisės susipažinti su duomenimis apribojimo, ir pateikti šią informaciją priežiūros institucijoms. Kaip nurodė Europos Parlamentas, reikia sutikti, kad jei ši informacija yra prieinama priežiūros institucijai, ji taip pat turėtų būti prieinama teisminei institucijai, kai duomenų subjektas pasinaudoja savo teise prašyti peržiūrėti duomenų valdytojo sprendimą ir (arba) priežiūros institucijos sprendimą.

95. Antra, esant išskirtinėms aplinkybėms, kai duomenų valdytojas nepateikia informacijos apie atsisakymo leisti pasinaudoti duomenų subjekto teisėmis arba jų apribojimą priežastis ir priežiūros institucija pateikia tik būtinausią informaciją, t. y. nurodo, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai, šios valstybės narės kompetentingas teismas turi turėti ir įgyvendinti priemones bei procesines teises normas, kurios leistų suderinti, viena vertus, teisėtus valstybės saugumo

⁴¹ Dimitrova, D.; de Hert, P., „The right of access under the Police Directive: Small steps forward“, Medina, M. et al. (eds.), *Privacy technologies and policy: 6th Annual Privacy Forum, APF 2018*, Springer International Publishing, 2018, p. 123.

⁴² Žr. Komisijos pasiūlymo dėl Teisėsaugos direktyvos 14 straipsnį. Pasiūlymo 45 straipsnio 1 dalies c punkte buvo numatyta priežiūros institucijos „pareiga“ tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą pagal 14 straipsnį ir per pagrįstą laikotarpį informuoti duomenų subjektą apie „patikrinimo rezultatą arba priežastis, dėl kurių patikrinimas nebuvo atliekamas“.

pagrindus, susijusius su informacijos, į kurią atsižvelgta priimant tokį sprendimą, pobūdžiu ir šaltiniais ir, kita vertus, būtinybę pakankamai užtikrinti teisės subjektui procesines teises, kaip antai teisę būti išklaustam ir rungimosi principą⁴³.

96. Šiuo tikslu, remiantis argumentais, išdėstytais jurisprudencijoje po 2013 m. birželio 4 d. Sprendimo ZZ (C-300/11, EU:C:2013:363), valstybės narės turi, pirma, įtvirtinti valstybės saugumo priežasčių, kuriomis remiasi nacionalinės valdžios institucija, buvimo ir pagrįstumo veiksmingą teisminę peržiūrą ir, antra, su šia peržiūra susijusias priemones ir normas, kaip nurodyta ankstesniame šios išvados punkte⁴⁴.

97. Teismo posėdyje Prancūzijos vyriausybė teigė, kad Sprendimo ZZ aplinkybės skiriasi nuo aplinkybių pagrindinėje byloje, nes Sprendimas ZZ buvo susijęs su sprendimo, kuriuo Sąjungos piliečiui buvo atsisakyta leisti atvykti į valstybę narę visuomenės saugumo sumetimais, teismine peržiūra. Šiuo aspektu reikia priminti, kad Teisingumo Teismo argumentai, išdėstyti jurisprudencijoje po Sprendimo ZZ, kurioje remiamasi Sprendimu *Kadi*⁴⁵, grindžiama reikalavimu užtikrinti *tinkamą pusiausvyrą* tarp reikalavimų, kylančių iš valstybės saugumo, ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą reikalavimų. Per posėdį pateikus klausimą Prancūzijos vyriausybės advokatas sutiko, kad iš esmės iš šios jurisprudencijos išplaukia, jog *teiséjo akivaizdoje nėra paslapties*. Todėl manau, kad ši jurisprudencija pagal analogiją turėtų būti taikoma ir Direktyvos 2016/680 atveju, kai kompetentingos institucijos laikosi nuomonės, kad nacionalinio saugumo priežastys ar bet koks kitas viešojo intereso pagrindas, galintis pateisinti duomenų subjekto teisių apribojimą, trukdo tiksliai ir išsamiai atskleisti tokio sprendimo taikyti apribojimą motyvus.

98. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2016/680 17 straipsnis yra suderinamas su Chartijos 8 straipsnio 3 dalimi ir 47 straipsniu, nes i) priežiūros institucija, atsižvelgdama į aplinkybes, gali neapsiriboti teiginiu, kad buvo atlikti visi būtini patikrinimai, ir ii) duomenų subjektui suteikiama galimybė teismine tvarka peržiūrėti veiksmus, kurių buvo imtasi, ir priežiūros institucijos atliktą su duomenų subjektu susijusį vertinimą, atsižvelgiant į duomenų valdytojo pareigas.

99. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Direktyvos 2016/680 17 straipsnio galiojimas nekvestionuojamas.

III. Išvada

100. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Cour d'Appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir [kuria] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, 17 straipsnis, taikomas kartu su šios direktyvos 46 straipsnio 1 dalies g punktu ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį ir 8 straipsnio 3 dalį,

⁴³ Šiuo klausimu žr. 2013 m. birželio 4 d. Sprendimą ZZ (C-300/11, EU:C:2013:363, 57 punktą).

⁴⁴ Ten pat, 58 punktą.

⁴⁵ 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija* (C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461).

turi būti aiškinamas taip, kad duomenų subjektas turi turėti galimybę imtis teisminių teisių gynimo priemonių prieš nepriklausomą priežiūros instituciją, kai šis duomenų subjektas naudojami savo teisėmis per šią instituciją, kiek ši teisių gynimo priemonė susijusi su šios priežiūros institucijos uždaviniu tikrinti duomenų tvarkymo teisėtumą.

2. Direktyvos 2016/680 17 straipsnio galiojimas nekvestionuojamas.